

HOOFSTUK1 : ORIËNTERING

1.1 INLEIDING

Inleidend tot hierdie navorsing word 'n oriënteringshoofstuk voorgehou waarin die studie gekontekstualiseer word. Die teoretiese agtergrond beskryf die motivering vir die navorsing. Die doel van die studie, navorsingsmetode, afbakening van die studie en begripsverklaring word bespreek. Die navorsingsprogram gee 'n raamwerk van die hoofstukke wat volg. In hierdie studie word die term *leergestremd* gebruik omdat die betrokke ouers in die navorsing daarmee vertrou is. Hieroor sal later meer uitgebrei word.

1.2 AGTERGROND

Die mens het denke (kognisie) en gevoelens (affek) waarmee hy sy wêreld beleef. Hierdie denke en gevoelens moet verwoord word en daarvoor is taal nodig - om gedagtes en gevoelens te kommunikeer. Taal is dus 'n vorm van gedrag. Dit is ons vermoë tot verbale kommunikasie wat die mens van die dier onderskei en waardeur die mens betrokke raak by sy wêreld en so daaraan betekenis gee. Betekenis word verkry deur byvoorbeeld voorwerpe te etiketteer, d.w.s. te benoem, te orden, verskillende ooreenkomste te onderskei, te kategoriseer en te klassifiseer. Etiket of name vergemaklik gevolglik kommunikasie tussen persone en gee 'n oorsig van die onderwerp of probleem. Die konnotasie wat mense heg aan verskillende konsepte het dikwels emosionele betekenis wat op sigself hul optrede en interpretasie van hul leefwêreld kan beïnvloed.

Sodra etikette menslike voorkoms, gedrag, vermoëns en vaardighede benoem, word die saak meer kompleks want dan is die etiket emosioneel gelaai. Wanneer die etiket leergestremd beskou word, word daar na gelang van die persoon se belewenis en sy vlak van betrokkenheid daarby, 'n betekenis aangeheg, hetsy dit positief of negatief is.

Diegene wat hierdie konsep as positief bestempel, beskou die voordele van etikettering soos volg: Die etiket gee hoop - want iets kan omtrent die probleem gedoen word. Die woord leergestremd blyk dus meer aanvaarbaar te wees as dom en beteken dit dat daar 'n ander rede is waarom die kind nie akademies presteer nie. Die etiket bied toegang tot 'n aangepaste leerprogram wat na sy spesifieke leerbehoefte omsien, wat gevolglik weer tot 'n toekomsplan lei. Alhoewel etikettering dus in sekere opsigte voordelig kan wees, is daar egter ook nadele daaraan verbonde.

Volgens Kavale en Forness (1995:4) en Wong (1996: 8) kan kinders verkeerdelik geëtiketteer word en dus van gewone onderwysprogramme weerhou word, wat op sigself verhoed dat hulle, volle potensiaal nie bereik word nie. Deur 'n kind te etiketteer, kan die kind gestigmatiseer word as afwykend van die normale en word daar gevolglik anders teenoor hom opgetree. Sodoende kan daar meer op sy swak punte gefokus word, ten koste van sy volle potensiaal. Etikettering kan 'n negatiewe effek hê op die geëtiketteerde se selfkonsep, persepsies van hoe ander hom sien en wat van hom verwag word. Na gelang van 'n persoon se interpretasie kan etikettering dus voordele en nadele inhou. Op sigself vergemaklik etikettering kommunikasie, ongeag die positiewe of negatiewe konnotasies daaraan verbonde.

Ongeag hoe ons voel oor klassifisering of etikettering, word dit daaglik gebruik. Etikettering kan formeel of informeel aan persone toegedig word, meestal juis om die deursneepersoon en die professionele persoon te help om 'n persoon se voorkoms,

gedrag of vaardighede te verklaar, beskryf of te kategoriseer. 'n Naam of 'n etiket dien dus as 'n verklaringsmodel.

Wanneer 'n moeder meegedeel word dat haar kind leergestremd is, het dit 'n intense effek op haar. Die kognitiewe hantering van die etiket is die maklikste! Met die naam en nuwe inligting kan sy nou verstaan waarom haar kind akademies sukkel. Daar is hulp beskikbaar om die probleem aan te spreek. Maar die invloed wat die etiket leergestremd op haar affektiewe belewing het, is meer kompleks. Sy moet deur 'n proses gaan om haar kind se andersheid en beperkinge te verwerk. 'n Kind wat daaglik sukkel om te lees, spel en te skryf, worstel gevolglik ook met huiswerk, klaswerk, toetse en eksamens wat die realisering van sy volle potensiaal belemmer. Hierdie kinders beleef dus nie akademiese sukses nie en ervaar vanselfsprekend daaglik mislukking, frustrasie en angs. Die vrae wat moontlik by moeders voorkom, is die volgende: Hoe kan my kind sorgvry en gelukkig wees? Het my kind 'n toekoms? Die etikettering van 'n kind se andersheid dra volgens Sands, Kozleski en French (2000:84) by tot 'n rouproses waartydens die moeder gevoelens van skuld, blaam, woede, ontkenning en die hoop op 'n wonderkuur moet deurwerk alvorens sy haar kind se andersheid kan aanvaar. Die moeder se belewenis van haar kind se andersheid, beïnvloed noodwendig die interaksie met die res van die gesin, sowel hul onderlinge verhoudinge as die breë gemeenskap s'n.

Donald, Lazarus en Lolwana (1997:36 en 64) beskryf hierdie interaksie aan die hand van die sisteemteorie. Hierdie teorie beskou die verskillende vlakke en groepe van 'n sosiale konteks as 'sisteme' waar die funksionering van die geheel afhang van die interaksie tussen die dele. Elke kind is dus deel van verskillende 'sisteme', nl. gesin, skool, klas en breë gemeenskap waarin hy funksioneer en wat mekaar wedersyds beïnvloed. Om die geheel te verstaan, is dit belangrik om die verhoudings en interaksie tussen die dele te ondersoek. Die dinamiese interafhanklikheid tussen die dele van die sisteem vorm die geheel, sodat wat ook al in een deel van die sisteem gebeur 'n effek het op die ander dele (Donald et al 1997:36).

Hoe die moeder die etiket *leergestremd* beleef, bepaal dus watter betekenis sy daaraan heg en hoe sy daarby betrokke sal raak. Dit het op sigself weer 'n invloed op haar belewenis, persepsie en hantering van haar kind maar ook hoe die kind self sy leergestremdheid aanvaar en hanteer. Dit bepaal weer hoe die kind in die klas optree en hoe die onderwysers en portuurgroep hom vervolgens beleef en optree en anders om. Om 'n kind met 'n leergestremdheid te hê, het 'n effek op die ouer se gevoelens en belewenis van hulself, hul verhouding met die spesifieke kind, met hul ander kinders, vriendskappe en die huwelik asook die breë gemeenskap (Novick & Arnold 1995:107). Dit is juis vanweë die sistemiese interaksies tussen individue dat konseptuele betekenis van essensiële belang is.

Die etikettering van kinders as *leergestremd* het 'n grootskaalse effek op die kind binne sy sisteem. Dit is daarom vir my van belang om aan die hand van bestaande literatuur vas te stel wat die impak van die etiket *leergestremd* op die leergestremde kind, sy primêre opvoeders, veral die moeder en die gemeenskap in die geheel het.

1.3 ONTLEDING VAN DIE PROBLEEM

In die ontleding van die probleem word daar aandag gegee aan bewuswording wat tot die aanvanklike vraag gelei het. Die aanvanklike vraag word deur 'n voorlopige literatuurstudie geverifieer en 'n finale vraag word gestel wat dus die navorsing ten grondslag lê.

1.3.1 Bewuswording van die probleem

My eerste kontak met die fenomeen leergestremd was toe my ouer suster as 10-jarige dogter as leergestremd geïdentifiseer is. Selfs as jong dogter was ek bewus

van die effek wat dit op ons gesin gehad het en hoe my ma dit gehanteer het. Sedertdien is ek sensitief vir die verskynsel.

Ek is die afgelope twee jaar 'n intern sielkundige by 'n remediërende skool, waar 'n multidissiplinêre span dit ten doel het om die leerders met leerprobleme se behoeftes aan te spreek. Ek het daagliks te doen met ouers wat aansoek doen om hul kinders by die skool te plaas. Die afgelope twee jaar was ek dikwels getuie van die emosionele impak wat hul kinders se leerprobleme op die ouers gehad het. Tydens onderhoude en gesprekke, wat in die meerderheid gevalle met moeders gevoer is, het dit onder my aandag gekom dat dit veral die moeder is wat onbewustelik die proses van etikettering of klassifisering begin.

Haar bewuswording van haar kind se andersheid begin vroeg deurdat sy hom vergelyk met sy portuurgroep, maar ook haar eie kinderherinneringe van hoe sý haar wêreld ontdek het. Die moeder is die eerste om aan te voel dat iets nie pluis is nie. Sy vergelyk, ondersoek en kry hulp om die probleem aan te spreek. Die moeder is meestal of gewoonlik die persoon wat die meeste in kontak is met die kind met leerprobleme. Sy is dikwels in kontak met onderwysers, sy kry gereeld terugvoer rakende sy vordering en help hom na-skool met huiswerk en met die voorbereiding vir toetse en eksamens.

Dit kom voor asof die moeder dikwels die meeste betrokke is by die probleem. Sy is ook dikwels die een wat in die spervuur staan vir die kind met leerprobleme wanneer ander (selfs die vader) hom nie verstaan nie of gefrustreerd raak. Sy tree dus op as haar kind se tolk wat ander inlig waarom hy anders is - dat hy *leergestremd* is. Die betekenis wat sy aan die konsep heg, bepaal dus hoe ander persone hom sien en teenoor hom optree. Die vraag ontstaan:

Wat is die moeder se persepsie en belewing van die konsep leergestremd?

Om die voorlopige vraag te verken, word 'n literatuurstudie gedoen oor die konsep leergestremd en wat dit impliseer.

1.3.2 Verkenning van die probleem

Die konsep *leergestremd* is ten nouste verweef met die tendens om te klassifiseer en te etiketteer. Reid Lyon, Gray, Kavanagh en Krasenor (1993:15) beskryf klassifisering en etikettering soos volg:

“Classification plays a pivotal role in producing operationally meaningful accounts of human learning and behavior. In a general sense, classification is closely linked to human cognition and conceptual ability. Specifically, mankind has evolved through the ability to distinguish, order, and describe similarities and differences among people, objects and events. Classification serves a significant scientific function by structuring domains of study for more precise description and analysis. Within the social and behavioral sciences, classification methodology is instrumental in testing hypotheses relevant to dimensions and categories of childhood learning and behavioral disorders. In essence, by creating classifications, the scientist establishes the foundation for theory development, communication and prediction.”

Alhoewel etikettering vir die professionele persone voordele inhou, word die toepaslikheid van die gebruik van etikette al hoe meer bevraagteken. Wanneer dit op menslike gedrag en vaardighede toegepas word, bestaan die gevaar van veralgemening en stereotipering - dat eienskappe aan 'n persoon toegedig word op grond van die etiket wat hy ontvang het (Norwich 1999:179). Die verwagting word dus geskep dat die persoon aan al die vereistes wat sy etiket vervat, moet voldoen.

Die vraag kan gestel word of die leerder met 'n leergestremdheid nie daardeur benadeel word nie?

'n Gekompliseerde debat rondom die effek van etikettering en klassifisering het ontstaan. Dit het gevolglik gelei tot meer vrae wat nog nie bevredigend deur navorsing beantwoord is nie. Dít wat ten gunste van etikette is, voer aan dat -

- etikette befondsing vergemaklik;
- ander leerders die leerders met leergestremdhede sodoende meer geredelik aanvaar;
- dit voordele inhou vir professionele persone, in die sin dat etikette help om kommunikasie te vergemaklik wanneer individue in spesifieke kategorieë geplaas word;
- dit begrip bevorder. *"... labels may be useful if they promote understanding. They can facilitate interdisciplinary communication and efficient decision-making by providing a set of shared concepts and a consistent vocabulary"* (Engelbrecht, Kriegler & Booysen 1996:127);
- etikette kan angs verminder. In die geval van leergestremdheid dra die etiket waarde vir ouers, onderwysers en die leerder self, aangesien die etiket of naam kan verklaar waarom hy anders is. Engelbrecht et al (1996:127) stel dit soos volg: *"The relief of having discovered or been assigned an identification, which implies belonging somewhere, may free those concerned to make a more realistic evaluation of the situation"*.

Argumente teen etikettering is die volgende:

- Die leerder se swak punte word beklemtoon. Dit op sigself kan ouers se persepsie van hul kind negatief beïnvloed deurdat hulle net sy tekortkominge raaksien.
- Ouers en onderwysers kan hul verwagtinge van die kind verlaag ten koste van die bereiking van sy volle potensiaal.

- Dit kan leerders uit die gewone onderwysprogramme hou.
- Sogenaamde selfvervullende profesieë kan gebruik word om te verklaar waarom leerders nie vordering toon nie.
- Dit kan 'n negatiewe selfkonsep tot gevolg hê (Farrell 2001:4; Longone 1990:4; Spear-Swelling & Sternberg 1998:398; Sternberg & Grigorenko 1999:5;).

In die verband stel Engelbrecht et al (1996:127) dit soos volg: “... *categories in common use will develop a life of their own, a sense of reality which obscures the fact that they are constructed rather than natural.*” Volgens die etiketteringsteorie meld Al-Talib en Griffin (1994:54) dat 'n persoon se selfkonsep gevorm word deur die gereflekteerde houdings van die mense rondom hom. Wanneer 'n leerder dus geëtiketteer word as *leergestremd*, met ander woorde as anders as die normale, kan dit 'n negatiewe invloed op sy selfbeeld hê. Wanneer 'n leerder hierdie etiket aanvaar, is hy geneig om op so 'n wyse op te tree dat hierdie opinie van hom versterk word (Al-Talib & Griffin 1994:55). 'n Selfvervullende profesie kan dus geskep word en met tyd geïnternaliseer word.

Ten spyte van teenkantiing en debattering duur etikettering voort. Etikette word om verskeie redes met verskillende doelwitte steeds aan objekte, verskynsels, mense en hul gedrag geheg. Die waarde van etikette kan dus slegs bepaal en bevraagteken word deur hulle geskiedenis en die konteks waarin hulle ontstaan het, te ondersoek (Norwich 1999:179). Terme wat vroeër in mediese taal gebruik is, soos idioot en imbesiel, het met tyd, in alledaagse taalgebruik, 'n negatiewe en neerhalende betekenis gekry (Finlay & Lyons 2000:130).

Dit is wel waar dat etikette 'n invloed kan hê op persepsies en verwagtinge van mense met gestremdhede. Dit kan op so 'n wyse gebruik en misbruik word dat dit mense stigmatiseer en kan gevolglik daartoe lei dat ander die persoon as minderwaardig beskou (Norwich 1999:179). Etikette kan vaskleef aan 'n persoon en kan 'n negatiewe impak hê op die wyse waarop ander die persoon beskou en

hanteer. Dit kan die aanvanklike indrukke van die geëtiketteerde se intellektuele vermoëns en ander karaktertrekke beïnvloed, en tot gevolg hê dat mense dienoooreenkomstig optree. Hiervolgens kan die geëtiketteerde se mislukkinge toegeskryf word aan sy persoonlike tekortkominge en sy suksesse of prestasies afgewys word as toevallig (Spear-Swelling & Sternberg 1998:400; Sternberg & Grigorenko 1999:11).

Volgens Norwich (1999:180) word daar te veel toegeskryf en verduidelik in terme van die negatiewe impak van etikette. Al word etikette vermy, kan soortgelyke response voorkom deur die gedifferensieërde behandeling wat hulle verkry, nl. om met 'n ander bus te ry, tydelike plasing in 'n remediërende klas of skool, om 'n assistent te hê in 'n hoofstroomskool of om vir individuele hulp tydelik uit die hoofstroomklas onttrek te word. Bogenoemde kan gesien word as tekens van 'n negatiewe identiteit wat geassosieer word met andersheid. Dit is ook al bewys dat etikette, in seker omstandighede, voordele inhou in die sin dat dit akkommodasie en beskerming kan bied. Engelbrecht et al (1996:128) stel dit soos volg:

“... classification systems may also protect the rights of pupils with learning difficulties by ensuring that appropriate resources are allocated to meeting their needs. A formal system with well defined criteria and an established resource base may enable immediate attention to difficulties and the prevention of their escalation.”

Diegene wat ten gunste van etikette is, fokus dus op die behoefte om spesifieke groepe te identifiseer, sodat die oorsake, manifestasies van probleme en intervensies nagevors kan word om sodoende spesifieke hulp te verleen (Engelbrecht et al 1996:128; Norwich 1999:179; Reid Lyon et al 1993:104). Hulle voer aan dat sonder een of ander vorm van klassifisering of groepering, dit onmoontlik sal wees om die oorsprong van die probleem te identifiseer en nog

minder die uitkomst van ondersteuningsprogramme en onderwysmetodes te evalueer.

Sternberg en Grigorenko (1999:7) redeneer dat elke persoon 'n 'gestremdheid' in een of ander gebied ervaar, waarvan die mate van gestremdheid op 'n kontinuum lê, en dat daar nie 'n duidelike skeidslyn is tussen die *met* gestremdhede en die *sonder* gestremdhede nie. Om die spesifieke onderrigbehoefte van enige leerder op die kontinuum aan te spreek, hetsy dit die begaafde, onderpresteerde of die leergestremde leerder is, is identifikasie en gevolglik etikettering altyd betrokke.

Dit is dus belangrik om die spesifieke doel van etikettering van leergestremdheid te beklemtoon of uit te lig. Volgens Engelbrecht et al (1996:128) is die doel van etikettering nie om te verneder nie maar om probleme te identifiseer sodat hulp verleen kan word. Om 'n sindroom, byvoorbeeld Downsindroom, te beskryf, is totaal iets anders as om 'n etiket te gebruik om diegene te identifiseer wat die reg het op toegang tot addisionele of besondere onderrig. Norwich (1993:531) praat van die ideologiese dilemma van identifisering en etikettering. Word 'n kind geïdentifiseer as leergestremd, bestaan die gevaar dat hy 'n negatiewe etiket en stigma sal ontvang. Word die kind nie geïdentifiseer nie, bestaan die gevaar dat sy individuele behoeftes nie aangespreek sal word nie. Laasgenoemde het ook al tot verskeie studies en ondersoeke gelei.

Alhoewel die Warnock-komitee, wat sterk gekant is teen etikette, die negatiewe invloed van etikette ondersoek het, is daar egter gevind dat daar sedert die tagtigs nie weggedoen is met etikette nie, maar dat hulle eerder deur meer positiewe benamings en betekenis vervang is. Hierdie verskynsel staan bekend as die etiketeringsiklus (Bricker 1993:90; Hastings & Remington 1993:239). Gillis (1994:120) wys ook op die verandering wat etikette ondergaan in hul konnotasies, en reflekteer ook kulturele veranderinge en veranderinge in professionele klassifikasiesisteme. Byvoorbeeld, die term "subnormaal" is al vervang deur terme

soos “woordblindheid”, “disleksie”, “leergestremd”, “spesifieke leerprobleme” en meer onlangs (in Suid-Afrika) met die term “leerder met leerinperkings”.

Sternberg en Grigorenko (1999:37) asook Hastings en Remington (1993:239) vind dat die ekologiese sisteem, die mense tussen wie, en die omgewing waarin die kind hom bevind, 'n invloed daarop het of hy geëtiketteer word of nie. Sy interaksie met sy omgewing en die waarde wat die sosiale milieu aan 'n sekere vaardigheid heg, bepaal of hy 'n etiket sal ontvang of nie. Volgens die ekologiese perspektief word daar 'n model saamgestel om te bepaal wie deur die etiket geraak word en watter faktore die interaksies beïnvloed. In hierdie perspektief word ook ondersoek ingestel na die aard van etikette en word daar in gedagte gehou dat sekere etikette meer aanvaarbaar is as ander. Die betekenis wat die mense tussen wie, in hierdie studie die moeder, en die omgewing waarin die *leergestremde* kind funksioneer, heg aan die konsep *leergestremd*, bepaal dus hoe dit aanvaar en gehanteer word. Dít het op sigself weer 'n invloed op hoe die *leergestremde* kind sy gestremdheid ervaar en dienooreenkomstig optree.

Die in ag neem van die voordele en nadele van etikettering asook die effek daarvan, die ideologiese dilemma van om te etiketteer of nie te etiketteer, die etiketeringsiklus asook die invloed wat die ekologiese sisteem waarbinne die leergestremde funksioneer, het gelei tot die probleemstelling en finale navorsingsvraag wat sal volg.

1.3.3 Probleemstelling en navorsingsvraag

Uit die voorafgaande literatuurstudie blyk dit dat etikette voor- en nadele inhou en gedurig teenmekaar opgeweeg word. Die etiket *leergestremd* hou op sigself ook voor- en nadele in wat op verskillende wyses deur die samelewing, onderwysers, ouers en die kind self geïnterpreteer en beleef word. Dit blyk dus asof die sisteem waarbinne die leergestremde kind hom bevind 'n belangrike rol speel in die

etikettering van *leergestremdheid* en die waarde wat daaraan geheg word. Die moeder as belangrike persoon in die kind se lewe, het dus ook 'n persepsie van, en belewenis van die konsep *leergestremd* wat sy kommunikeer aan diegene waarmee sy in interaksie is. Die persepsie en dus betekenis wat die moeder aan die etiket *leergestremd* heg, rig gevolglik haar optrede en dít op sigself het 'n invloed op ander, maar veral dít kind.

Die vraag wat hierdie navorsing rig, is dus:

- *Wat is die moeder se persepsie, belewenis en hantering van die etiket leergestremd vir haar kind?*

1.4 NAVORSINGSDOELSTELLINGS

Die doelstellings van die navorsing word verdeel in algemene en spesifieke doelstellings.

1.4.1 Algemene doelstellings

Die algemene doelstellings van die navorsing is om deur die bestudering van bestaande literatuur meer kennis in te win oor -

- die fenomeen leergestremd (kyk 2.2);
- wat etikettering behels en deur ook te kyk na die etiketteringsteorie (kyk 2.3.1);
- die voordele en nadele van etikettering van leergestremdheid (kyk 1.2; 2.3.2; 2.3.3);
- die invloed wat etikettering op die geëtiketteerde het (kyk 2.3.2);
- die invloed wat etikettering op die moeder het (kyk 2.3.3);
- betekenisgewing, belewing en betrokkenheid soos gevind in die Opvoedkundige Sielkundige Relasie teorie (kyk 2.5).

1.4.2 Spesifieke doelstelling

Die spesifieke doel met die studie is om deur middel van kwalitatiewe studie ondersoek in te stel na die moeder se persepsie, belewenis en hantering van die etiket leergestremd, vir haar kind.

1.5 NAVORSINGSMETODE

Om doeltreffend oor die konsep leergestremd en die etikettering daarvan te redeneer, sal dit eerstens nodig wees om inligting daar te stel deur middel van 'n literatuurstudie. Sodoende word daar 'n basis vir denke gestel en kan 'n verwysingsraamwerk ten opsigte van die onderwerp gevorm word. 'n Literatuurverkenning word dus gedoen om tot 'n beter begrip te kom oor die fenomeen, naamlik *wat die moeder se persepsie en belewenis is van die etiket leergestremd vir haar kind*. Sodoende word 'n raamwerk van denke gevorm vir wanneer die navorsing uitgevoer word. Alhoewel hierdie navorsing betrekking het op moeders in Suid-Afrika, is die meeste literatuurinligting uit buitelandse bronne verkry. Die literatuurstudie sal gevolg word deur 'n empiriese ondersoek.

Vir die doel van die studie sal kwalitatiewe navorsingsmetodes binne 'n interpretatiewe paradigma aangewend word. Die interpretatiewe paradigma beteken om die belewenisse van sin in die lewe en ervarings van mense te interpreteer. Die navorser wat van hierdie soort metodes gebruik maak, het ten doel om komplekse gebeure en interaksies in hul natuurlike konteks vanuit die deelnemers se perspektief te ondersoek, om dit te verbeter, te verstaan en te verklaar (Sprenkle & Bischof 1994:19). In hierdie geval is die doel om die moeder se persepsie en belewenis van die etiket leergestremd te verstaan.

Die sosiale konstruktivisme se perspektief sal ook as uitgangspunt vir hierdie studie gebruik word. Hierdie perspektief is gebaseer op die sosiale konstruksieteorie wat die ontwikkeling van kennis as 'n sosiale verskynsel beskou. Hiervolgens word persepsies gevorm en verander in interaksie en kommunikasie met ander mense. Dus is persepsies konteks- asook kultuurgebonde (Cheung 1997:332). Kennis en realiteit is dus die produk van interaksie en kommunikasie met mense. Interpretasies van gebeure en terminologie is subjektief en die betekenis wat mense aan gebeure of verskynsels heg, rig hulle gedrag. Die implikasie hiervan is dat negatiewe persepsies mense se gedrag ook negatief sal beïnvloed. Die moeder se persepsie van die etiket leergestremd, hetsy dit positief of negatief is, het dus noodwendig 'n invloed op haar gedrag.

Binne die grense van kwalitatiewe navorsing sal 'n fenomenologiese benadering gevolg word om data in te samel en te interpreteer. Die navorser gebruik dus 'n enkele fenomeen of entiteit wat gebonde is aan 'n bepaalde tyd en die aktiwiteite van die navorsing. Die studie sal kwalitatief, verkennend, interpretatief, beskrywend en kontekstueel van aard wees.

'n Beskrywende navorsingstrategie sal gevolg word. Een-tot-een persoonlike in-diepte-onderhoude sal gebruik word om inligting in te win. Die onderhoude sal semi-gestruktureerd wees. Die kwalitatiewe navorsingsonderhoud is nóg 'n oop gesprek nóg 'n hoogs gestruktureerde vraelys (Kvale 1983: 174).

Die uitvoering van die navorsing sal meer volledig in Hoofstuk 3 bespreek en geverifieer word.

1.6 AFBAKENING VAN DIE NAVORSING

In hierdie studie sal moeders van leerders wat in 'n remediërende skool was (wat as *leergestremd* gediagnoseer is) van graad 8 tot graad 12 en wat bereid was tot deelname, genader word. Beide Afrikaans- en Engelssprekende moeders sal deelneem aan die navorsing. Die keuse van skool is doelbewus, aangesien heelwat leerders in die skool gediagnoseer is as leergestremd. Die leerders in hierdie skool kom uit middelklasgebiede. Hierdie leerders is deur 'n verskeidenheid professionele persone, onder andere pediater, neuroloë en sielkundiges as leergestremd gediagnoseer.

1.7 BEGRIPSVERKLARING

Die volgende terme word kortliks verklaar om die leser in die konteks van die studie te plaas. Hierdie begrippe sal egter later in hoofstuk 2 in meer detail bespreek word.

1.7.1 Etikettering

Plug, Meyer, Louw en Gouws (1986) definieer etikettering as die oorvereenvoudigde kategorisering van 'n individu of groep deur 'n enkele woord, byvoorbeeld "dom". Volgens die etiketteringsteorie definieer die samelewing afwykende gedrag en daarom word daar veral klem gelê op die gemeenskap of die samelewing se reaksie op gedrag. Afwykende gedrag word dus "geskep" deur ander individue se reaksie op spesifieke gedrag. Beide die gedrag en die individu wat die gedrag toon, word dan as afwykend geëtiketteer as sou sodanige gedrag 'n homogene groep veronderstel. Dit het stereotipering tot gevolg. Alhoewel die etikettering van afwykende gedrag deur baie kritici as 'n irrasionele en onregverdigde proses beskou word, is dit 'n praktyk wat nog steeds voortgaan (Corsini 1984:275).

1.7.2 Leergestremd

In hierdie studie word leergestremdheid beskryf as 'n leerprobleem wat bydra of veroorsaak word deur een of ander disfunksie in die brein. Dit word nie veroorsaak deur beperkte intelligensie, erge emosionele probleme, of 'n "gestremdheid" soos blindheid of doofheid nie. Volgens die huidige definisie, funksioneer 'n leergestremde kind twee of meer jaar onder sy ouderdomsvlak en sy gemete IK (Novick & Arnold 1995:4).

1.7.3 Persepsie

Persepsie kan kortliks gedefinieer word as die aktiewe proses waardeur sensoriese invoer geselekteer, georganiseer en geïnterpreteer word (Weiten 1995:120). Hierdie interpretasies word gevorm deur 'n verskeidenheid faktore, waarvan omgewingskonteks een is. Omdat elke persoon se persepsie uniek is, kan die aanname dus ook gemaak word dat persepsies nie altyd 'n refleksie van die objektiewe realiteit is nie, maar inderwaarheid subjektief gefundeer is.

In hierdie studie sal spesifiek aandag gegee word aan die persepsie van die moeder met 'n leergestremde kind. Haar belewinge, gewaarwordinge en uitdrukking daarvan is dus van belang.

1.8 NAVORSINGSPROGRAM

Hoofstuk 1 is 'n uiteensetting van die konteks, probleemstelling, navorsingsdoelstellings, navorsingsmetodes en 'n omskrywing van die relevante begrippe. Hierdie studie handel hoofsaaklik oor die etiket *leergestremd*, dus sal daar in hoofstuk 2, met behulp van relevante literatuur, meer in detail aandag gegee word aan wat leergestremdhede en die etikettering daarvan behels. Daar word ook aandag geskenk aan etikettering en die etiketteringsteorie terwyl hoofstuk 3 op die navorsingsontwerp fokus. Hoofstuk 4 handel oor die aanbieding en ontleding van empiriese data en die maak van voorlopige gevolgtrekkings. Hoofstuk 5 bestaan ten

slotte uit 'n samevatting, bespreking van tekortkominge van die studie en aanbevelings. Hierdie hoofstuk bevat ook 'n kritiese terugblik op die studie.

1.9 SAMEVATTING

In hoofstuk 1 is 'n oriëntering tot die navorsing gegee. In hoofstuk 2 word daar aan die hand van bestaande literatuur in meer diepte gekyk na wat die term leergestremd behels. Die etiketteringsteorie, die invloed van etikettering op die geëtiketteerde asook op die primêre opvoeder, veral die moeder word bespreek. Die sosiale konstruksieteorie sowel as betekenisgewing, beleving en betrokkenheid soos gevind in die relasieteorie geniet ook aandag.